

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-02-10

Närvarande: F.d. justitierådet Eskil Nord samt justitieråden Inga-Lill Askersjö och Sten Andersson

Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning

Enligt en lagrådsremiss den 30 januari 2020 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Andreas Ådahl, biträdd av departementssekreteraren Charlotta Örn.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

51 kap. 6 §

Paragrafens första stycke innehåller sedan tidigare en begränsning i barns rätt till personlig assistans; när behovet av sådan assistans bedöms ska det i viss utsträckning bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare ska tillgodose enligt föräldrabalken. I förslaget har denna bestämmelse kompletterats med en ny andra mening som synes innebära att begränsningen inte gäller i vissa särskilt utpekade fall. Innebörden i andra meningen torde framgå klarare om den formuleras på följande sätt.

Detta gäller dock inte till den del hjälpbehovet avser

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

106 kap. 25 a §

Paragrafen, som är ny, innebär att de begränsningar i rätten till assistansersättning som följer av 24 och 25 §§ inte gäller i vissa utpekade situationer. Paragrafen torde vinna i överskådlighet om den formuleras enligt följande.

Bestämmelserna i 24 § 4 och 25 § gäller inte när den funktionshindrade deltar i barnomsorg eller skola och behöver hjälp med

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

Förslaget till lag om ändring i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

9 a §

I paragrafens första stycke definieras begreppet personlig assistans som ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som har ett i paragrafen närmare angivet "grundläggande behov". Definitionen – och då särskilt det sätt på vilket de grundläggande behoven beskrivs – får betydelse för om en funktionshindrad kan få personlig assistans.

Stycket har kompletterats med en ny andra mening i vilken sägs att man vid bedömningen av rätten till personlig assistans för hjälp med andning eller måltider i form av sondmatning ska beakta "hela hjälpbehovet.... oavsett dess karaktär". Kompletteringen ska, enligt vad som har upplysts i Lagrådet, ses mot bakgrund av att det i rättspraxis har konstaterats att den funktionshindrades behov måste vara av tillräckligt kvalificerat slag för att räknas som ett grundläggande behov i lagens mening. Genom kompletteringen vill man åstadkomma att stöd som avser hjälp med andning eller måltider genom sondmatning alltid bedöms som tillgodoseende av ett i lagens mening grundläggande behov, från det att hjälpåtgärden – t.ex. sondmatningen – inleds till dess att den avslutas, och detta oavsett om de olika moment som ingår i åtgärden anses vara av tillräckligt kvalificerat slag eller ej. Bestämmelsen är däremot inte avsedd att omfatta stöd i form av förberedande eller avslutande åtgärder; dessa regleras i stället i följande stycke.

Enligt Lagrådets mening kan användningen av begreppet "beaktas" i detta sammanhang ifrågasättas. Att ett behov ska beaktas innebär ju inte nödvändigtvis att behovet ska tillgodoses. Avsikten med

bestämmelsen synes emellertid vara just att de aktuella hjälpbehoven, om de inte är mycket begränsade, alltid ska tillgodoses. Också begreppet "hela hjälpbehovet" för tanken fel, eftersom bestämmelsen inte är avsedd att reglera hjälpbehov som avser förberedande och efterföljande åtgärder, utan är avsedd att täcka den pågående hjälpen, dvs. tiden mellan hjälpens början och slut. Den avsedda innebörden i förslaget torde framgå bättre om föreslagna andra meningen ersätts med ett nytt andra stycke av följande lydelse.

Pågående hjälp med andning eller med måltider i form av sondmatning ska anses som sådant stöd som avses i första stycket, oavsett hjälpbehovets karaktär.

I lagrådsremissen föreslås att paragrafens andra stycke kompletteras med två nya meningar. Dessa avser att utvidga den funktionshindrades rätt till personlig assistans när behovet avser hjälp med andning eller hjälp med måltider i form av sondmatning. Detta uttrycks i förslaget så att man vid bedömningen av rätten till personlig assistans alltid ska beakta åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges och, vid sondmatning, åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete. Även här ger användningen av begreppet "beakta" intryck av att rätten till personlig assistans för de aktuella åtgärderna är mera begränsad än vad som synes vara avsett. Enligt Lagrådets mening blir innebörden tydligare om styckets första tre meningar formuleras på följande sätt.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med andning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse eller efterarbete i samband med sådana måltider.

9 f §

Paragrafens första stycke första meningen syftar till att kodifiera en i praxis tillämpad begränsning i barns rätt till personlig assistans; när behovet av sådan assistans bedöms ska det i viss utsträckning bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare ska tillgodose enligt föräldrabalken (jfr även 51 kap. 6 § socialförsäkringsbalken). Syftet med andra meningen synes vara att begränsningen i första meningen inte ska gälla när hjälpbehovet är av särskilt angivet slag. För att tydliggöra innebörden i andra meningen bör denna lämpligen utformas på följande sätt.

Detta gäller dock inte till den del hjälpbehovet avser

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.